

stupně vyvinulo samostatné plemeno. Na počátku 70. let byli první jedinci tohoto plemene importováni do Švýcarska. Za praotce plemene ve Švýcarsku lze považovat amerického psa jménem „Lobo“, který se narodil 5. 3. 1966. Počet potomků ze spojení tohoto psa registrovaného ve Švýcarsku, a dalších bílých ovčáků importovaných z USA a Kanady se zvyšoval a postupně se rozšířili po celé Evropě. Od června 1991 byli vedeni jako nové plemeno v příloze plemenné knihy Švýcarska (SHSB), na konci roku 2002 byl pod jménem švýcarský bílý ovčák – *Berger Blanc Suisse* – uznán pod číslem 347 i Mezinárodní kynologickou federací (FCI). Další variace na německého ovčáka se vyskytují v USA pod jmény jako *Alsatian Shepalute*, *American Tundra Wolfdog*, *American Wolfdog*, *Shiloh Shepherd* nebo *McNab Shepherd*.

Podle standardu je takzvaný švýcarský ovčák temperamentní, bez nervozity, pozorný a ostražitý, k cizím lidem někdy poněkud zdrženlivý, nikdy ne bázlivý nebo agresivní; rodinný a společenský pes, milující děti, pozorný hlídač, přátelský a učenlivý.

CHODSKÝ PES

Na území celé Evropy se nejméně od 16. století vyskytovaly v různých lokálních formách a varetách ovčáčtí psi, kteří měli společné vzhledové, morfologické znaky: středně velkou, vyváženou postavu, klínovitou hlavu se zužující se čenichovou partií, kupředu směřující oči s pozorným výrazem, vzpřímené ušní boltce, poměrně dlouhý, k hleznu dosahující a svěšeně nesený ocas. Představovali výji-

mečně jednotný typ původního, autotchtonního evropského psa, používaného k práci s ovce, ale také k hlídání venkovských stavení a k ochraně majitele. Byl tak běžný, tak rozšířený a tak samozřejmý, že se jím prakticky nikde nezabývali jako „plemenem“. Tato situace se změnila až na přelomu 19. a 20. století, kdy se začal konstituovat „prototyp“ této

Také ve středním Německu se podle Stephanitze vyskytoval ovčák s delší srstí (langstockhaariger) na těle, uších a šíji, s praporci na končetinách a ocase ve zbarvení černá se žlutými znaky; z dalších míst uvádí i zbarvení „isabel“ (světle plavé), bílé, modrý nebo červený melír (Blau- oder Rotschimmel) jako u kolie, a dokonce tygrované (Tigerscheden, Eigentliche Tiger)

skupiny – německý ovčák. Tehdy kynologové začali při hledání „staroněmeckého“ nebo „starofrancouzského“ ovčáka zjišťovat, že existuje mnoho krajových varet, lišících se v podstatě jen zbarvením, délkou a kvalitou srsti. Asi nejdůkladněji prozkoumal tuto evropskou psí populaci zakladatel německého ovčáka von Stephanitz-Grath, který v mnoha doplňovaných vydáních své knihy *Der deutsche Schäferhund* představil na začátku minulého století desítky ovčáků z celé Evropy. Ve své době se ovšem ani v Německu nedočkal dostatečné odezvy na to, aby bylo možno zrekonstruovat více než právě „německého ovčáka“. Od 90. let minulého století se dochované typy staroněmeckých ovčáků znovu pokouší vyhledat německý klub příznivců těchto

psů *Die Arbeitsgemeinschaft zur Zucht Altdeutscher Hütehunde (AAH)* a rozvíjet jejich chov.

Jen o několik málo let dříve, v roce 1983, přišel s obdobnou myšlenkou český kynolog Vilém Kurz, který upozornil na existenci poměrně vyhraněného typu ovčáckého psa z území Čech, konkrétně z oblasti Šumavy. Kromě několika fotografií se opíral o – do jisté míry idealizované – kresby Mikoláše Alše, o ilustrace k rozsáhlému historickému románu Aloise Jiráska „Psohlavci“.

Chodové představují výraznou českou etnografickou skupinu, která se vždy vyznačovala svéráznou kulturou. Od středověku byli pověřeni strá-

žením zemských hranic se sousední německou říší a za to se jim dostávalo od vrchnosti zvláštních výsad a úlev. V době pobělohorské, tedy po roce 1620, však o svá privilegia přišli a stali se jako ostatní venkovské obyvatelstvo nevolníky. S potupnou situací se však nikdy nesmířili a jejich odpor, vedený legendárním Janem Sladkým, zvaným Kozina, vyvrcholil na konci 17. století povstáním. To však bylo tvrdě potlačeno a Kozina skončil na šibenici. Podle psí hlavy, kterou měli vyobrazenou na svém praporci, říkalo se jim též Psohlavci.

Obnovy plemene, které poměrně podrobně popsal také spisovatel Jindřich Šimon Baar (1869–1925), se ujal ky-

Vpravo: Jedna z mála fotografií chodského psa, pořízených v roce 1932 profesorem V. Kurzem, které se staly inspirací i předlohou pro obnovený chov o půl století později

„*Liber viaticus*“ – rukopis litomyšlského biskupa Jana ze Středy z let 1360–1364; miniatury znázorňují pastýře s ovčáckým psem výrazně evropského typu

nolog Jan Findejs. V roce 1984 zveřejnil výzvu chovatelům, kteří by mohli mít psa odpovídajícího vzhledu. Bohužel se neozval nikdo z Domažlicka, původní oblasti, ale přihlásili se dva majitelé z Prostějovska. Základem chovu se tak stali pes Dixi a fena Bessy, později ještě druhý pes jménem Blesk. První dva vrhy se uskutečnily v letech 1985 a 1986 v chovatelské stanici Na Barance. V roce 1990 byla založena třetí chovná linie na psu Brixovi. Za prvních deset let chovu bylo podle údajů klubu v devatenácti chovných stanicích odchováno na 450 jedinců od 23 fen a 15 krycích psů. Na výstavě se chodští psi poprvé představili v Brně roku 1990 a od té doby jsou – bohužel ještě na počátku třetího tisíciletí – pravidelně vystavováni jako mezinárodně neuznané ná-

CHODSKÝ PES

Země původu: Česká republika
 FCI: neuznán
 Skupina 1: Ovčáci a honáční psi
 Sekce 1: Ovčáci

Celkový vzhled: středně velký pes s obdélníkovým rámcem těla. Má dlouhou srst s bohatou podsadou.

Velikost: výška v kohoutku 52 až 55 cm u psa, 49 až 52 cm u feny; hmotnost 18 až 25 kg.

Zbarvení: černá až kovově černá se sytě žlutými znaky typu „black and tan“. Čím jsou znaky sytější, tím lépe.

Hlava: lebka plochá a zvolna se zužující směrem k očím, týlní hrbol hmatatelný. Čenichová partie mírně kratší než mozkovna, od níž je oddělena širokým čelním sklonem, který není příliš ostrý. Líce jsou suché, s plochými svaly. Nosní hřbet rovný.

rodni plemeno. Chovatelé však mohou být spokojeni. I když

jejich psi nejsou přímými pokračovateli dávných psů Chodů, vytvořili v chodském psu velmi typického, nezaměnitelného ovčáka vynikajících povahových vlastností jako je živost, temperament, ovladatelnost, inteligence, přátelská povaha. Podle standardu je to pes rychlých, ne však překotných reakcí, učenlivý, pozorný, poddajný, skromný, nenáročný a houževnatý. Jeho přítulnost k malým dětem je obdivuhodná a činí z něho příjemného společníka rodiny. Je nebojácný, pevných nervů a mimořádně ostražitý. Má výborné čichové schopnosti.

HOVAVART

Hlídnání lidských obydlí a majetku patří k nejstarším funkcím psa, podrobně popsán například už římským autorem Columellou v díle *De Re rustica* z roku 60 n. l., kde přímo hovoří o psu „nádvorním“. Nádvorní pes, v němčině *Hofewart* či *Hofwächter*, později *Hovawart*, tedy dozajista nechyběl ani na německém území. Zmínku o něm obsahuje už jedna z nejstarších památek německého práva, takzvané Saské zrcadlo – *Sachsenspiegel*, sepsané kolem roku 1230.

Směrem k čenichu se klínovitě zužuje. **Nos:** středně velký, černý, nozdry otevřené. **Pysky** pevné, suché, dobře přilehlé. **Zuby:** silné, nůžkový skus. **Oči:** středně velké, mandlového tvaru, mírně šikmo posazené, ani vypouklé, ani zapadlé; tmavě hnědé. **Uši:** krátké, vzpřímené, dopředu otočené, vysoko nasazené a blízko sebe postavené; trojhranné, na hrotech zašpičatělé nebo lehce zaoblené, pokryty delší hustou srstí, která tvoří štětky. **Krk:** ladně nesený, delší, velmi pružný. **Tělo:** hrudník oválného tvaru, dosahuje po úroveň lokte. Žebra mírně klenutá. Hřbet rovný, pevný, nepříliš dlouhý, v kohoutku lehce vyvýšený, bedra krátká. Břicho pevné, vtažené. Zád v mírně svažitě linii, směřuje k ocasu. **Ocas:** v klidu a v pohybu je volně spuštěný v lehkém oblouku, při vzrušení zvednutý po úroveň hřbetu; dosahuje k hleznu. **Hrudní končetiny:** loket směřuje rovně dozadu, není ani vbočený, ani vybočený, předloktí rovné, s dobře vyvinutým, suchým svalstvem. Záprstí pevné, dlouhé a nikoliv příliš strmé. **Pánevní končetiny:** dobře zaúhlené v koleni i hleznu, při pohledu zezadu rovné. Stehna silná, osvalená; kolenní a hlezenní klouby jsou dobře zaoblené. **Tlapy:** středně velké, oválného tvaru, pevné, pružné polštářky a klenuté, sevřené prsty s krátkými, silnými drápy, plně pigmentovány. **Srst:** na těle lesklá, dlouhá, hustá, tvrdší; délka od 5 do 12 cm. Dobře vyvinutá podsada. Na obličejové části hlavy, hrotu ušních boltců a přední strany končetin je krátká

V polovině 13. století pak bylo toto dílo rozšířeno ve známější Švábské zrcadlo – *Schwabenspiegel*, uplatňované na celém území Německa. Obsahovalo doplňky z práva římského, církevního, z říšských zákonů frankých i římskoněmeckých a z národního práva alamanského – germánského kmene, který vystupuje v evropských dějinách již od 3. století n. l. Hovavarta zmiňuje v souvislosti s „domovním právem“ a konkrétně uvádí, že při krádeži nebo usmrcení psa – hlídače dvora, musela být původcem buď poskytnuta rovnocenná náhrada, nebo zaplacená škoda. Zajímavostí je,

že za psa ukradeného v noci musel pachatel zaplatit třikrát víc než za psa odcizeného ve dne.

Ve středověké německé literatuře se podle německých pramenů hovavart objevuje ještě mnohokrát, většinou jako protiklad psů loveckých a chrtů; pes velký, silný, robustní, ovšem bez přesnějšího popisu. Nepřímo se tak potvrzuje, že byly vytčeny především rozhodující vlastnosti, nikoli vzhled či plemenné znaky hlídačského psa. Za významnou je považována zmínka Heinricha von dem Türlin v básni „*Krone*“ z roku 1215, líčící dobrodružství krále Artuše a jeho družiny, tedy